Radomer-Kielcer Leben (2̈5) 15 Należ. pocztową uiszczono ryczałtem פרייז 25 גראָשען. זעקסטער יאָהרגאַנג

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

Radom 12 Kwietnia 1929

ראַדאָם פרייטאג ב' ניסן תרפ"ט. אנאָנסען פרייז: 1 זלאָט 40 גר., טעקסט 60 גר.. לעצטע 52 זר.

כשר לפסח כשר לפסח

קאָנסורענץ!

וויין, מעד, י"ש, כּרמל

די לאַנג עגזיסטירענדע פירמע

ירמיה ראָזנבּערג

(וואַלאָווא 21)

איז פערזעהן אוף'ן קומענדען פסח מיט
א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע
ווײַנען אריסלענדישע, און אינלענ-
דישע, מעד, י"ש 96° ווי אויך
כּרמל-ווײַן און קאָניאַק.

די רעעלקייט און כשרות פון דער פירמע
איז אלעמען בעקאנט. קויפט נור ביי

ירמיה ראָזנבּערג

וואַלאָווא 21.

בּעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, דאָס איך בעזיץ אין א גרויסען אויסוואהל

בּלוי-געשיר, פאַיאַנס, טיש-גלאָז

און פערשידענע סערוויזען

אַלעס צו קאָנקורענץ-פרייזען און ביי די בעסטע בעדינגונגען.

קומט און איבערצייגט אייך.

מיט אכטונג ל. זילבערשלאַג

ראַדאָם, רווינסקי 13 אין הויף.

הײַ ראַדאָם! הײַ ראַדאָם!

נאָך די גרייסטע פרעסע און קעלטען
זענען די בעקוועמסטע דריי אויטאָבוסען א. ג.

גוואַראַנציא

ווירער גלאַנץ געוואָרען אין בעוועגונג און זיי קורסירען טעגליך
פון ראַדאָם קיין וואַרשאַ און צוריק

די בעקוועמסטע און בעקוועמסטע אויטאָבוסען רייזען קיין וואַרשאַ און צוריק
זענען נאָר די לוקסוס-אויטאָבוסען

גוואַראַנציא

(פריהער „שטייער", „מאָריס", „לוקס")

דער רייזע-פּלאַן איז פאָלגענדער:

פון ראַדאָם בעוועגט זיך פון
רוג מאַרשאַלקער און לובלינער
— אין די שעה'ן —
7 פריה און 9 פריה

פון וואַרשאַ
4 נ. מ. און 7 אוונט
האָטעל פּאָלסקי
טעלעפאָן 428—64.

בעמערקונג: דער דריטער אויטאָבוס (פריהער „לוקס") איז אויך רעזערוו.
דורך די זעלבע אויטאָבוסען ווערט ערלעדיגט אויפ'ן רעעלסטען אופן
אַלערליי האַנדעלס-אַנגעלעגענהייטען ווי: סחורה, געלד-זענדונגען א. ז. וו.
פאַר-בילעטען-פערקויף און וועגן אַלעס זיך ווענדען צו די פירמע „גוואַראַנציא"
וואָס געפינט זיך: ראַדאָם, דלוגאַ 1 ביי ה' ווײַנגאַרט, פון 7 פריה ביז 10 אָוו.

אַלע ווייסען, אז שמאַלץ איז דער וויכטיגסטער פּראָדוקט אויף פסח

דעריבער ראַדאָמער הויז-פרויען בעזאָרגט אייך בעצייטענס מיט די בערימטע פסח'דיגע פוטערן

אגוז, שרון, אמאדאר, מנורה

וועלכע ווערט געשעצט אין פּוילען זיך פון וואַרט מיט זייער עכטקייט, געשמאַק און בע'טעם'קייט, די בעסטע נאַטירליכע שמאַלצען
מיט'ן אונטערשייד וואָס אונזערע פּלאַנצען-פוטערן זענען ביליגער, שפּאָרזאַמער און צוגענגליך פאַר יעדען איינעם.
אויף די אַלע פוטערן געפינט זיך א הכשר אויף פסח למהדרין מן המהדרין.

Generalne Przedstawicielswo na całe Wojew. Kieleckie

מיט אכטונג

J. ZYLBER, RADOM

— DŁUGA 5 — tel. 580. —

כשר לפסח

שווערע גזירה אויף די שפּייז-געוועלבער.

פיל פון די אָרימע ספּאָזשיוציע-געוועלבלעך וועלן בעדראָהט אָראָבצוגעהן אינגאַנצען פון פּלאַץ.

א שווערער גורל לויערט אויף די קעפּ פון יענעם טייל בעפעלקערונג, וואָס פערנעמט זיך מיט האַנדעל. יעדער נייע פעראָרדנונג טרעפט צום ערשט אויף די וואַקעלדיגע פּאָזיציעס פון יענעם שיכט, וואָס מאַטערט און ראַנגעלט זיך מיט מסירות נפש זיין שטיקעל לעבענס-עקזיסטענץ צו דערהאַלטען. טרויריג, זעהר טרויריג איז די לאַגע נאָך מעהר פון יודישען האַנדעל'ס-קלאַס, וועמענס עקאָנאָמישע בעדינגונגען זענען געבויט אויף די מאַטאָלסטע, קוים זיך האַלטענדיגע יסודות.

דער מבול פון שטייערן, סאַניטאַרע תקנות, היגיענע-געזעצען און אַלע אנדערע גזירות האָבען דעם האַנדעלס-קלאַס שוין גאָלד רערשוינקען. ס'פעלט שוין נישט קיין סך, אז ס'זאָל זיי אויספעהלען לופט צו אָטהעמען. און נישט האָבענדיג שוין גאָלד קיין כחות אויסצוהאַלטען דעם שווערען, אומגעהוירען-לאַסט, זאָלען זיי מוזען אראָבלאָזען די הענד און גלייכגילטיג צוקוקען ווי זייערע שווער-אויסגעקעמפטע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס ווערען אין חורבות פערוואַנדעלט.

ס'איז גאָמת שווער צו בעגרייפען פון וואַנען ס'האָט זיך גענומען די איליזיע אז דער סוחר, אפילו דער קליינהענדלער, אָדער דער בעל מלאכה, בעזיצען א מין צויבער-קראַפט צו קענען אַלץ איבערטראָגען און צו קאָנען פון זיך כסדר ארויסשעפּען פערבאָרגענע גאָלד-כחות, מיט וואָס מ'זאָל קענען אויסהאַלטען די מדינה.

וויסען דען שוין נישט די רעגירונג'ס-פאַקטאָרען, אז דער דאָזיגער אומצופרידענער לגבי דעם סוחרים-שטאַנד איז איבערגעטריבען און ווייזט זיך סוף כל סוף ארויס נישט מעהר ווי אלס איליוזיע? זעהען מיר דען נישט די רעזולטאַטען פון אזא אומצופרידענער-בעציהונג? זענען נאָך ווייניג איבערצייגענד די גרויסע אָרמעען פון יורדים, די גרויסע קאַדרען עקאָנאָמיש פּאַראַליזירטע סוחרים, פון וועלכע א סך האָבען געענדיגט מיט די 4-טע און 5-טע שטאָקען, אָדער אויסשטרעקען די האַנד נאָך געזעלשאַפטליכע שטיצע?

מיר ווילען דאָ קיינעם נישט חושד זיין אין בעוואוסטזיניג ביזוויליגע כוונות, אָבער די ערפאַהרונג יעדענפאַלס האָט אויך געבראַכט עפּנען די אויגען און בעווייזען דעם טעות. ס'איז דאָך אַני-אונגלויבליכע זאַך און נישט אמת, אז דער בירגער זאָל וועלען מאַניפּולירען און האַבענדיג א טענדענץ נישט צוועלען טראָגען די פליכטען פון לאַנד זאָל ער מיט א פעררעטערישע כוונה אויסמיידען די מיט רעכט געפאָדערטע שטייערן. ס'איז נישט ריכטיג אזוי צו אורטיילען. יעדער איינוואָהנער פון דער מדינה פערשטעהט, אז ער האָט און מוז טראָגען אויף זיך בירגערליכע פליכטען, וועלכע דריקען זיך אויס אין פערשידענע פאָרמען, אזוי אין געלדאָנשטרענגונגען און אין א נויטיגען פאַל אפילו אין זין פון פיזישע קרבנות.

די אָנגעהערענדע אָרגאַנען פערשטעהען דאָס גאַנץ און ספּקען דערפאַר דאַרפען זיי זיך נישט בעציהען מיט פעראַכט, ווען די בירגער קראַכצען אונטער די שווער-ארויפגעלייגטע שטייער-לאַסטען. מ'דאַרף דעם קרעכץ אויסטייטשען אין דעם זין, אז דאָס איז א רעזולטאַט פון כחות-אויסשעפּונג און דעם וועהגעשריי אויפּפאַסען אלס די פערספּעקטיוו פון א אינפערשיידליכען קאַטאַסטראָפאַלען אונטערגאַנג. א ערשיינונג, וואָס די מבכה אָרגאַנען גופא ווינשען עס זיך בודאי נישט, ווייל דאָס ליגט נישט בשום אופן אין זייער אינטערעס.

מיר מיינען יעצט נישט צו רעדען מכח די שטייערן אָבראָטאָחי, דאָכאָדאָווי. די ביידע וויכטיגע פּראָבלעמען זענען שוין גענוג ארומגערעדט און ארומגעלערענט געוואָרען. מיר גלויבען, אז אויך אָט דער שטייער-געביעט וועט סוף כל סוף אויסגעבעסערט ווערען.

מיר ווילען זיך יעצט אָבשטעלען וועגען א צווייטען ענין. דאָס איז די נייע פעראָרדנונג, וואָס איז ארויסגעגעבען געוואָרען אויף די שפּייז-געוועלבלעך און אָט אין וואָס עס בעשטעהט די נייע גזירה.

די אייגענטימער פון ראַדאָמער שפּייז געשעפטען וועלען אויפגעפאָדערט ביז'ן 5-טען מאַי אויסצורעמאָנטירען זייערע געוועלבלעך. דער רעמאָנט בעשטעהט נעמליך פון מאַכען נייע פּאָסאַדזקאָווע פּאָדלאָגעס, נייע גלעזערנע שענק, נייע בופעטען פון מאַרמאָר-שטיין און א חוץ דעם אויסמאָליעווען אויף אלעינע-פאַרב. דאָס אלץ מוז אויסגעפיהרט ווערען ביז צום אויבענאָנגעוויזענעם טערמין, אין געגענפאַל דראָהט 1000 זל. שטראָף, אָדער 4 וואָכען אַרעסט.

מיר פערשטעהען, אז די נייע גזירת וועט זעהר שווער זיך אָנריפען אויף די שפּייז-געוועלבער. וועלכע בעשטעהען על פי רוב פון דעם אָרימען שטאַנד און מאָרדעווען זיך אזוי אויך גענוג ביז זיי קעמפּפען אויס דאָס שטיקעל ברויט, און ס'איז א גרויסע פראַגע, צי א סך פון זיי וועלען קאָנען נאָכקומען און צי זיי פערמאָגען אזעלכע גרויסע געלדער, מיט וואָס דער נייער רעמאָנט איז פערבונדען. ווער ווייסט, צי א סך פון זיי וועלען פשוט צוליב געלד-מאַנגעל ניט זיין געצוואונגען צו רעזיגנירען און אָבלאָזען זייערע געוועלבער. און דאַן איז דאָך קלאָר, אז די דאָזיגע מענשען בלייבען, געוויסליך הילפלאָז און אָהן יעדער אויסזיכט זיך איינצושאַפען פרנסה פאַר זיך און זייערע פאַמיליעס. אין אזא פאַל — די שעה זאָל נישט זיין דערביי — קאָן מען ערוואַרטען, אז פיל יודישע פאַמיליעס וועלען, חלילה, ברויכען אויסשטרעקען די האַנד און אזוי נאָך די סאַרבע פון יודישען דלות נאָך מעהר פערגרעסערען.

מיר ווילען פערשטעהן, אז מיט די נייע פעראָרדנונג איז מען אייסען אויסצובעסערען די סאַניטאַרע סערהעלטנישען און זי וועדט בעגרינדעט מיט היגיעניש טעמים. מיר זענען נישט געגען. אָבער זאָל מען אין אכט נעמען די יעצטיגע ביטערע צייט, דעם פּאַסאַלען עקאָנאָמישען קריזיס, וועלכער האָט ארומגענומען דעם סוחרישען עלעמענט ווי א דערדריקענד-צוגעפּרעסטע רייף, זאָל מען נעמען אין בעטראַכט, אז די נייע פעראָרדנונג קאָן געגצליך רואינירען פיל פאַמיליעס און זיי ארייננשטויסען אין די אָרעמס פון נויט און דערמיט נאָך פערגרעסערען זייער שווערען מצב.

אזוי ניט ווי דער הויפּט-גרונד פון היגיענע איז בעיקר געוועסען לטובת דער בעפעלקערונג און טראָגט ממילא אין זיך א אידעאַלען תוך — אזוי דאַרף אָבער אזא פעראָרדנונג דורכגעזעצט ווערען אין אזא אופן, וואָס זאָל נישט אויספאַלען פאַר א גרעסערע צאָהל מענשען לרעה. און זאָל זיין אין איינקלאַנג מיט דער אידעאַישער זייט פון דער זעלבער טובת הכלל'דיגע תקנה.

אלס אָנ'אויסוועג צו דער דאָזיגער לאַגע, דורך וועלכע די פעראָרדנונג זאָל קאָנען געמעסיגט ווערען, קאָן געמאַלט זיין, אז קודם כל זאָל דער טערמין ביז'ן 5-טען מאַי אָבגערוקט ווערען אויף א לענגערע צייט. צווייטענס די נייע רעמאָנט-רעפאָרמען נישט צווינגען פאַר איינמאָהל צו רעאַליזירען. נאָר ביסלעכווייז, איינציגווייז, לויט די פאַקטישע מאַטעריעלע מעגליכקייטען פון די בעזיצערס פון די שפּייז-געוועלבלעך.

מיר רעכנען, אז ס'זענען פאַראַן נאָך אנדערע אויסוועגען, וואָס קאָנען מילדערען די לאַגע, נישט אָנריהרענדיג די עיקרים פון די פעראָרדנונג, פערקעהרט, ס'קאָן אויסגעפינען ווערען אזא אויסגאַנג'ס-פונקט, אז אי די געזעצגעבערישקייט, אי די וואָס ברויכען דאָס געזעץ אויספיהרען זאָלען ביידע נישט ברויכען ליידען.

לויט אונזער מיינונג איז מיט דער דאָזיגער וויכטיגער פראַגע זיך מחויב צו פערנעמען דער ראַדאָמער סוחרים-פעראיין, וועלכער רעפּרעזענטירט און רעדט אין נאָמען פון אַלע היגע יודישע סוחרים.

מיט די פראַגע טאָר נישט געצייגערט ווערען, נאָר טאַקע וואָס שנעלער דאַרף די ליטונג פון סוחרים-פעראיין מיט דעם ענין זיך בעשעפטיגען, ווייל דערין איז אָבהענגיג פיל עקזיסטענצען פון היגע יודישע פאַמיליעס, וועלכע זענען אָנגעוויזען מיט זייער חיונה אויף זייערע אָרימע קרעמלעך, וואָס הייסען שפּייז-געוועלבלעך.

דער סוחרים-פעראיין ברויך זיך וועגען דעם בעראַטען און אינטערוועניירען וועגען דעם ביי דער מאַכט.

ב. צווייג.

אויף פסח הבע״ל!

: עכטעז : פסח׳דיגען — טהוען מיר אייך עמפפעהלען דעם פון לאנגע יאָהרען בעקאנטען און זעהר פיינעם — : עכטעז : פסח׳דיגען

פראנקק = קאפעע = צוזאטץ

איז קיסטעל און אויך אין רונדע פאַקונג

ער איזט ערצייגט בהכשר גמור אונטער אויפזיכט פון הרה״ג מו״ה יעקב פרענקעל תאומים שליט״א אבד״ק פאָדגורזשע והגליל וחתנו הרהמאה״ג וכו׳ מו״ה חיים קאננער שליט״א ובנו החריף וכו׳ מ׳ יחזקאל פרענקעל תאומים שליט״א.

דער גרינער שטרײַפען אויף די פעקלעך, בעווײַזט דעם כשר לחג הפסח און די פיינהייט דיזער וואַרע.

HENRYKA FRANCKA SYNOWIE
Fabryka Środków Kawowych S. A.
SKAWINA-KRAKÓW.

זאכקענער (זשעטשאָזנאַוצעס) און די יושר׳דיגע שטייער = אויס־מעסטונג.

אלה תולדות אַבראַמאָוויטש.

עס איז דאַכט זיך נישטאָ איין סוחר אָדער האַנדווערקער, אַז ער זאָל יעצט נישט האָבען ביי צוזאַמענקומען זיך אין געזעלשאַפט אַלס טהעמע דעם אַבראַמאָווי אָדער אומזאַץ־שטייער. ווירקליך איז עס יעצט דאָס אַקטועלסטע, נאָר מ׳ דעם אונטערשיד, אַז שוין זייט 1924 ד. ה. פינף יאָהר נאָכאַנאַנד האַלטען מיר אין איין אַריינקלערען אין דעם ענין און מיר קאָנען גאָרנישט אויסקלערען און נאָכמעהר, גאָרנישט ממשות׳דיגעס אויפטוהען אויף דעם געביעט, מחמת יעדעס יאָהר, מיט אַנדערע וואַריאַציעס, ווידערהאָלט זיך דער זעלבער ויצעקו.

מען קען נישט זאָגען, אַז מיר זענען אין דער זאַך כלל פּאַסיוו געוועזען אין געגענטהייל. מיר האָבען גענוג אויפגעטוהן. אונזערע סוחרים־פעראיינען און אַנדערע אַנשטאַלטען, ווי לאָמיר זאָגען, די האַנדווערקער־קלובען האָבען יעדענפאַלס נישט זיך פּאַסיוו צוגעקוקט. עס זענען געוועזען מיטינגען, עס זענען צוזאַמענגעקומען בעריככס־דעפּעראַטען, אייניגע מאָל אויף דער זעלבער טהעמע מיט׳ן אַנטייל פון דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען. די לאָקאַלע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס האָבען ענערגיש אויסגעקעמפט פערטרעטערס אין די שאַצונג׳ס־קאָמיסיעס. אויך די אַזוי־גערופענע זאַכקענער (זשעצאָזנאַוצעס). אָבער וואָס איז סוף כל סוף ממשות׳דיגעס אויפגעטהון געוואָרען און איבערהויפּט צוועקמעסיגעס? דערויף וויל איך בעהויפּטען — גאָרנישט.

דער זשעטשאָזנאַווצי, אויב מען זאָל איהם אַלס אַזעלכען וועלען אָנרופען אין אמת׳ן זין פון וואָרט איז נישט פאַרהאַן, איבערהויפּט ער רעדט זיך נאָר איין אַז ער קען זיין אַזעלכער. אָבער פּאַקטיש איז ער עס נישט, און אויב אַזעלכער קען שוין יאָ עטוואָס איבער א שטייער־צאָהלער זאָגען, הערט מען איהם (אונזעריגען נאַטירליך), ווי דעם פאַראַיאָהריגען שניי. איך קען נישט זאָגען, אַז מען הערט איהם כלל נישט אַזוי ווייט געהט עס נישט, נאָר זיינע ערקלערונגען ווערען גענוסען אין אַכט נאָר דאַן ווען ער גיט א שטייגער א פּרעף מיט א ציפער. וועלכע געהט אין פליוס צו די געזאַמעלטע מאַטעריאַלען, דאַגעגען ווען די זאַך געשעהט פערקעהרט האָט ער דער זאַכקענער קיין דעה נישט.

דערפון זעהען מיר, אַז די דערגריי־כונג אונזערע אין דעם אַמט פון זשעצאָנאַווצעס, איבוואויל עס שיינט צו זיין א העכסט־דעמאָקראַטישער פאָרשריט, האָט ער אָבער פאַר אונז קיין פּאַקטישען ווערטה נישט.

דערצו איז וויכטיג צו דערמאָהנען, אַז כמעט אַלע ארויסגעשטעלטע פערזאָנען, די כלומרשט מאַנדאַטען־טרעגער זיצען זיך גאַנץ רוהיג אין דער היים און פרעהען זיך מיט די דערגרייכטע ראַנגעס, אונזערע אינטערעסען זענען דאַן, אַזוי צו זאָגען, געלאָזט אויף הפקר. אַזוי האָבען מיר שוין אין דעם טאָג ווען מיין אַרטיקעל וועט ערשיינען א גאַנצע שטאָדט כמעט אָבגעפּסק׳נט אונטער די אויגען אָהן דער מינדעסטער פערטיידיגונג און הייסען וועט עס, אַז די קאָמיסיע האָט אַזוי איינגעפונען און קענען מיר דען דאַמאָלס קומען צו וועמען מיט טענות?

פון דער אַנדערער זייט, אַז איך טראַכט מיך אַריין־טיעפער און די זאַך קען מען נישט אַזוי ווייט בעשולדיגען די יעניגע אונזערע שליחי צבור, וועלכע ערלויבען זיך אַזוי גלייכגילטיג צו סאַבאָטירען זייערע פליכטען. עס פערשאַפט זיי דאָרט נישט קיין בעזונדער פערגעניגען פיהלענדיג זיך פאַר קנאַפּע דעה־זאָגערס.

עס קומט אַלזאָ אויס, אַז דער אַמט ושעטשאָזנאַווצי. און איך וועל האָבען די דרייסטקייט צו זאָגען, ווער קאָמיסיע־מיטגליד, אַנשטאַט אונז צו נוצען ברענגט ער אונז שאָדען. נאָך קלאָרער. דער אַמט לויט דער צייט און לויט דער אַלגעמיינער קאָניוקטור איז א זאַך פון וועלכער מיר וועלען מיט דער צייט זיך אַליין מעגען אָבזאָגען און זוכען אַנדערע מעהר ראַדיקאַלע און מעהר צוועקמעסיגע וועגען. וועלכע וועלען האָבען דעם אויסשליסליכען ציעל פון אויסווייזען די ווירקליכסטע אומזאַצען, געשאַצט אויף בעווייזען, וועלכע א סוחרים־אָדער־האַנדווערקער־קאָלעקטיוו וועט קענען צושטעלען אַלס פּאַקטישע בעווייזען. די לעצטע אָבער, די בעווייזען מוזען אָבער זיין אַזוי אויסגעשטעלט, אַז נישט נאָר מען זאָל זיי מעגען גלויבען. נאָר, אַז מען זאָל שוין איינמאָהל קענען זיך בעגעהען אָהן אונבעדינגטע גוטערנאַנטקעס. וועלכע מוזען ביים היינטיגען טאָג זייער גאַנצע עלאָקווענץ, זייער גאַנצע אינטעליגענץ (וועלכע זיי האָבען אגב נישט בכלל איד אויף זיך צוציהען דעם געהעריגען רעספּעקט) אַנשטרענגען אין לסוף אהיים צוגעהען מיט הערץ־שמערצען...

די זעלבע סדרה, אַז עס וועט קומען דאָס נעכסטע יאָהר וועלען מיר ווייטער האָבען, ווייטער וועלען מיר מוזען די זעלבע עבודת פרך פיהרען, זוכען שליחי צבור. אָבער צי איז דאָס דער וועג. שוין קענען מיר נישט געפונען קיין אַנדערע וועגען די זאַך אָבצושטעלען אויף א מעהר פּעגליכסטען אָנגעהמבאַרען גאָדען כדי דעם ציעל צו דערגרייכען?

איך בעטאָן איסדריקליך, אַז איך שטעה אויפ׳ן ריינסטען לאָיאַל־בירגערליכען שטאַנדפּונקט און זאָג. אַז יעדער איינער, וואָס בעגרייפט די מלוכה־רעכטליכע אָרדנונג אין זין פון דעם ריין־יודישען שלמה של מלכות, וויל גערן צאָהלען אַלע שטייערן, וועלכע פליסען פון די בירגערליכע פליכטען. ביי די אויביגע פערהעלטניסען אָבער זעהט מען זיך אונבעדינגט בעוועלה׳ט און אויף דעם פּונקט שטעל איך מיך אָב אַמאַיסטען. וועלענדיג די עולה אויסמיידען.

דער יעצטיגער מאָמענט ד. ה. די צייט פון אויסמעסטען דעם אַבראַמאָווי־שטייער גיבט מיר פאָר צו ערנסטען, אַז מען זאָל זיך נישט מוזען אויף איהם אָבשטעלען. עס איז איינפאַך א יום הדין. ווייל קיינער פון אונז קען נישט וויסען וואָסערע סיורפּריזן עס ערוואַרט איהם. מיט׳ן מאָמענט ווען ער וועט בעקומען דעם „נאַקאַז פּלאַטניטשי" צוגעשיקט אין מי יורע וויפיל לעבענס דער פסק אונטער די אויגען וועט אומברענגען.

מיר יודען, וועלכע רעדען זיך איין, אַז מיר זענען אויף אַזוי פיעל קלוג, אַז מיר האָבען זיך נישט פון קיינעם צו לערנען—פערגעסען איין עלעמענטאַרע זאַך. אַז מיר זענען נאָר מענשען און ווערענד די געטליכע מאַכט, וועלכע איז ביי אונז בעצייכענט מיט דעם בעגריף פון „זוכר כל הנשכחות" בענוצט זיך אויך מיט דעם „ונפתח את

ספר הזכרונות ומאליו יקרא וחותם יד כל האדם בו". א קימא לן, אז ווארט האלט מען שוין לאַנג דעם זשעטשאָזנאַווצע פאר א אָבגעשטאַנענע און אונניצליכע זאך. עס וועט אפשר פאראַדאקסאל קלינגען, אז איך וועל זאָגען דאָס א סוחרים־פעראיין איז אומשטאַנד איז אומשטאַנד (אז ער וויל) צו קאָנצענטרירען דעם גאנצען האַנדעל אין זיינע הענד און דאדורך צו קענען קומען צו דער שטייערען־מאַכט מיט א קאָנטאָ פון יעדען איינעם סוחר און אייסוויינען מיט פאקטען יעדענס אומזאץ אהן בעזונדערע אָנשטרענגונג מיט דערמים, אז עס זאָל איינמאָל פאר אַלע מאָהל שוין אויפהערען דאָס געשריי פון בע'עולה'טע. צוריקדרעהען דאָס ראָד פון דער פערגאַנגענהייט איז אונמעגליך און דאָס איז שוין א פערפאלענע זאך. דאגעגען איז דער חוב פון די מנהיגים א ביסעלע זיך צו בעטראכטען איבער איין אויפטראג. וועלכער פאָדערט נישט קיין קאפיטאל און קיין אנשטרענגונג, נאָר ריינע אויפריכטיגע און צוועקמעסיגע ארבייט, וועלכע דריקט זיך אויס און קומען דעם סוחר צו הילף דורך פערלייכטערען זיין שווער נעמיט און איבערצייגען איהם, אז מען זאָרגט ווירקליך פאר איהם, אז קיין סוחרים־פעראיין איז נישט קיין אַדמיניסטראטיווע עקספאָזיטור פון ז'ער ערשטער אינסטאַנץ, נאָר א פראָפעסיאָנעלער אנשטאלט אוועקגעשטעלט אויף די געזונדסטע יסודות פון סוחרישען און חברש'ן צוזאַמענלעבען אין ברייטסטען, בעסטען זין פון וואָרט.

אברהם פינקעלשטיין.

ראדום.

דריטע זיצונג אין קהלה־ראט און דער בודזשעט איז נאָך נישט פערטיג.

געפּערעגט דעם נייעם פרנס פון יעדלינסק אויף א טאַקסווקע פון די אָרטאָדאָקסען האָבען איהם „ארעסטירט" — די יודישע פאָלק'ס־שולע הייסט ביי איהם עבודה זרה — דער שפּיעל תלמוד תורה—פאָלק'ס־שולע — די ראדאָמער קהלה פיהרט זיך מעשה־סיים, מ'קלאַפּט אין די פולפּיטען און ס'איז ששון ושמחה.

דער חתן פערשווינדען פון דער חופה.

היינטיגע וואָך האָט געזאָלט ענדגילטיג ערלעדיגט ווערען דער גמינע־בודזשעט פון היינטיגען יאָהר 1929. אויפן טאָג־אָרדנונג זענען געשטאַנען עטליכע פונקטען פון בודזשעט און איבערהויפט דער שווער־פונקט פאָלק'ס־שולע.

ארום דעם לעצטען פונקט האָבען זיך געגרייט צוויי לאַגערען. פון איין זייט די ציוניסטישע און האנדווערקער־פראַקציע, וועלכע ווילען פאר יעדען פרייז, האָטש ביים סוף פון זייער קאַדענץ, די יודישע פאָלק'ס־שולע דורכזעצען. פון דער צווייטער זייט אָבער האָט זיך אוועקגעשטעלט ווי א אייזערנע וואַנד די ראדאָמער אָרטאָדאָקסיע און וויל מיט אַלע כחות נישט דערלאָזען, אז א יודישע פאָלק'ס־שולע זאָל אָפיציעל פיגורירען אין בודזשעט. היות ביידע צדדים האָבען גלייכע כחות — 10 ראַטמענער יעדער — און אין אַזאַ פאַל האָט דער ענין פאָלק'ס־שולע דורכגעפאַלען, איז דער ציוניסטישער פרנס אברהם רוטמאַן, וועלכער וואוינט היינט אין ווארשא, אויפגעפאָדערט געוואָרען פון זיין פראַקציע, ער זאָל אונבעדינגט קומען אויף פאַריגען פרייטאג־צונאַכט אויף דער זיצונג, אין געגענפאַל זאָל ער לעגען זיין מאַנדאַט. אלס ענטפער אויף דער אולטימאטיווער אויפפאָדערונג האָט ה' רוטמאַן צוגעשיקט אין גמינע א רעזיגנאציע־בריעף, אז צוליב'ן איבערציהען זיך קיין ווארשא זאָגט ער זיך אָב צו זיין מעהר פרנס אין דער ראדאָמער קהלה. דאן איז פערגעשטעלט געוואָרען דעם קאנדידאט ה' חיים לייב זילבער פון יעדלינסק (האַנדווערקער). אז ער איז געוואָרען פרנס אין דער ראדאָמער קהלה אויפ'ן אָרט פון ה' רוטמאַן און ס'האָט איהם גלייכצייטיג איינגעלאַדען צו דער ראַט־זיצונג אויף פערגאַנגענעם שבת־צונאַכט.

די ציוניסטישע פראַקציע, נישט זייענדיג זיכער, צי ה' זילבער וועט קומען אויף דער זיצונג ספעציעל פון יעדלינסק, האָט צו איהם אַרויסגעשיקט אַנ'עקסטרא טאַקסווקע, ער זאָל קומען קיין ראדאָם און מיט זיין שטים שאפען א מעהרהייט פאר דער פאָלק'ס־שולע. די אָרטאָדאָקסען, בעמערקענדיג, אז די זיצונג פערשפעטיגט זיך, האָבען עפּעס דערשנאַפּט און געוואָהר־ווערענדיג, אז ה' זילבער האָט אין ראדאָם א זוהן אַני־אָרטאָדאָקס, האָבען זיי דאָרט איהם אויפגעזוכט און בעוויזען אז ער זאָל אויף דער גמינע־זיצונג נישט דערוואַגען צו קומען...

ווען די זיצונג ווערט געעפענט טרעט פרנס פישמאַן אַרויס מיט א פאָרשלאָג, אז דער ערשטער פונקט אויף דער היינטיגער זיצונג זאָל ווערען בעטראַכט די פאָלק'ס־שולע. פרנס הורוויטש וויל, אז צום ערשטען זאָל בעטראַכט ווערען די סובסידיע פאר דער תלמוד תורה. דערביי ערקלערט ער, אז אויב מ'וועט וועלען בעפאָרצוגען די פאָלק'ס־שולע און נאָכהער ערשט די תלמוד תורה וועט ער צוזאַמען מיט דער אָרטאָדאָקסישער פראַקציע פערלאָזען די זיצונג. דערויף ענטפערט ה' פישמאַן. אז זיין פראַקציע שרעקט זיך וועניג פאר אַזאַ דראָהונג און גייט צו, אז אויב די פאָלק'ס שולע וועט נישט גיהן די ערשטע, וועט ער מיט דער ציוניסטישער און האנדוו. פראַקציע פערלאָזען די זיצונג. ער נעהמט איין אויף א קאָמפּראָמיס־אויסוועג, אז ביידע סובסידיעס פאר דער פאָלק'ס־שולע און תלמוד תורה זאָלען גיהן צוזאַמען, ד. ה. זאָלען ביידע ווערען אָבגעשטימט אונטער איין סומע און נאָכהער ערשט איינגעטיילט ווערען לויט דעם בעזונדערען ציפערגרויס, ווי עס איז פראַקטיצירט אין בודזשעט. אין אַזאַ פאַל וועט איינער דעם צווייטען נישט פעררעטען און ס'וועט אויפהערען דער שטרייט־קאַמף. ה' הורוויץ איז נישט מסכים.

דער האַנדווערקער פרנס ה' ראָזענבוים מאַכט אויפמערקזאם די אָרטאָדאָקסען זיי זאָלען אויפהערען צו שפּילען זיך אין דיפּלאָמאטיע אום צו וועלן פריהער דורכפיהרען די תלמוד־תורה. כדי דערנאָך, האָבענדיג שוין זייערס דערגרייכט, צו קאָנען אָבוואַרפען די פאָלק'ס־שולע. אין אויספיהרען די „זאַטשיעמאַניע" אויפ'ן האַנדווערקער־פרנס פון יעדלינסק, זאָגט ה' ראָזענבוים, זעהט מען שוין בולט די געגנערישע שטעלונג מצד דער אָרטאָדאָקסיע לגבי דער פאָלק'ס־שולע. צוליב דעם שטיצט ער ה' פישמאַנ'ס פאָרשלאָג, אז ביידע סובסידיעס זאָלען אָבגעשטימט ווערען צוזאַמען.

נאָך די געגנערישע אַרויסטרעטונגען פון די פרנסים, אייזמאַן, בלאַס און שיינפעלד, וועלכער פערגלייכט די יודישע פאָלק'ס־שולע צו

אַנ'עבודה זרה

ברעכט אויס א שטאַרקער שטורם פון אַלע ציוניסטישע און האַנדווערקער פרנסים און ס'ווערט א געקלאַפּעריי אין די פּולפּיטען און אויף אַלע טישען און בענק. פון אַלע זייטען שטערט מען איהם ווייטער צו רעדען און צום סוף נעמט דער פרעזעס צו ביי איהם דאָס וואָרט.

פרנס קויפמאַן זאָגט, אז וואָס מעהר די אָרטאָדאָקסען שטעלען זיך אַקעגען דער פאָלק'ס־שולע, אַלץ שטאַרקער ווערט דער ווילען דורכצוזעצען דעם דאָזיגען פונקט. וועלכער איז דער אויסדרוק פון רב מנין ורב בנין פון דער יודישער בעפעלקערונג.

דער האַנדווערקער פרנס ה' איידעלבוים זאָגט, אז ס'איז קיינער נישט געגען דער תלמוד תורה. מ'וויל נאָר אז די אָרטאָדאָקסען זאָלען נישט דורכוואַרפען די פאָלק'ס שולע. ער איז אויך דערפאַר, אז ביידע זאָלען אָבגעשטימט ווערען צוזאַמען.

ארום דער פראַגע פאָלק'ס־שולע האָט זיך צופלאַקערט א ליידענשאַפטליכער קאַמף, וואָס האָט אויסגעפיהרט צו שאַרפע געגענזייטיגע בעליידיגונגען צווישען די פרנסים, וועגען וואָס מיר פערשוויגען אין אונזער היינטיגען בעריכט אויף דעם אויסדריקליכען וואונש פון איינצעלנע פרנסים און פרעזעס.

אויף ה' אייזמאַנ'ס פראַגע פאַרוואָס במשך די 4 יאָהר איז דער פרעזעס און א טייל ציוניסטישע פרנסים געווען געגען דער פאָלק'ס־שולע און היינט קעמפען זיי דערפאַר, ענטפערט איהם פרנס ה' לעשטש: פאר וואָס זענט איהר 4 יאָהר געווען פון „פינסטעל" און אויפ'ן 5־טען יאָהר געפינט איהר אייך אין „זיבעטעל"?

ה' פישמאַן זאָגט, אז מיינע חברים האָבען טאַקע חרטה, פאר וואָס זיי האָבען נישט געשטיצט די פאָלק'ס־ אָבער די סבה איז געווען וואָס צוליב די „באָמבע" האָבען זיי געמוזט גיהן מיט די אָרטאָדאָקסען.

אין רעזולטאַט פון דער לאַנגער און היציגער דיסקוסיע ווערט אָנגענומען דער פאָרשלאָג פון פאָרזיצענדער ה' פרענקעל ביידע פונקטען, די פאָלק'ס שולע מיט דער תלמוד תורה אָבצולעגען אויף אַנ'אַנדערער זיצונג, און דער ראַט זאָל צוטרעטען צו די אַל־

ריגע פונקטען פון בודזשעט.

ס'ווערען דאן פארגעלייגט און אבגעשטימט די פילאנטראפישע סובסידיעס. א גרעסערע דיסקוסיע רופט ארויס די פאזיציעס פון קרן קימת און קרן היסוד, וועלכע ווערען רעפערירט פון ה' פישמאן, וועלכער פערלאנגט צו 2000 זל. פאר יעדען קרן בעזונדער. די ה"ה שיינפעלד, הורוויץ זענען געגען מיט'ן מאטיוו, אז די גמינע איז נאר בערעכטיגט צו געבען געלד פאר שטאדטישע זאכן, בעת אבשטימען בעקומט ה' פישמאנס פארשלאג א מעהרהייט.

מכח דער שוהל אויף פוילענס נאמען.

די סובסידיע-פראגע פאר דער ביבליאטעק ביים האנדווערקער-קלוב ווערט רעפערירט דורך ה' איידעלבוים, וועלכער בעגרינדעט זעהר לאגיש די נויטווענדיגקייט פון אזא קולטור-אינסטיטוציע פאר די יודישע האנדווערקער-קינדער. בעת די אבשטימונג ווערט בעשטעטיגט א סובסידיע פון א סומע 720 זל.

א גרויסע חלוקי דעות ענטשטעהט זיך ארום די אנגענומענע בעשלוסען צו בעעהרען פוילענ'ס צעהן-יעהריגער אונאבהענגיגקייט. ווי בעקאנט, האט די קהלה אבגעהאלטען א פייערליכע זיצונג דעם 10-טען ליסטאפאד ס. י. לכבוד פוילענס 10-יעהריגען יובילעאום און צום אנדענקונג פון דאזיגען היסטארישען טאג האט די קהלה אנגענומען איינצושרייבען אין גאלדענעם בוך פון קרן קימת פוילענס-אונאבהענגיגקייט. פרעזידענט מאשטשיצקי און מארשאל פילסודסקי, ווי אויך אויפבויען א שוהל אויף פוילענס נאמען.

ה' פישמאן איז דערפאר, אז קודם כל זאל אויסגעפיהרט ווערען דאס איינשרייבען אין גאלדענעם בוך און דער ראט זאל אסיגנירען אין בודזשעט א סומע פון 2700 זל. ווייל מכח דער שוהל איז איצט מיט אמאהל שווער צו רעאליזירען. דאס איז פערבונדען מיט א סומע פון 250 טויזענד זלאטעס. דער שוהל-קאמיטעט האט גארנישט געטוהן, זאל מען חאטש מקיים זיין דאס וואס איז מעגליך אין איצטיגען מאמענט.

די ה"ה הורוויץ, שיינפעלד זענען דוקא דערפאר, אז צוזאמען מיט'ן איינשרייבען זאל אויך די שוהל רעאליזירט ווערען, און אויב דאס לעצטע איז יעצט אונמעגליך זאלען מען די איינשרייבונגען אויך ארויבנעמען פון טאג-ארדנונג. אויף דער בעמערקונג פון ה' קויפמאן, אז מען מוז וויסען אז מ'איז לאיאלע בירגער ענטפערט ה' שיינפעלד, אז דערמיט וויל מען די ארטאדאקסען טעראריזירען און מ'וויל נעמען געלד פאר דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

פרעזעס פרענקעל ערקלערט, אז צום ערשט האט מען כסדר געשפייזט מיט תאפנונגען. אז דער גאנצער בודזשעט פון 29-טען יאהר, ס'הייסט די 250 טויזענד זל. ווען געהן אויף דער שוהל, נאכהער זאגט מען, אז מ'ען האט חובות געמאכט. קאן מען דעריבער נישט אבהענגיג מאכען איינס פון צווייטען. ער איז פאר א בעזונדערען בודזשעט פון 250 טויזענד זל אויף א שוהל.

ביי דער אבשטימונג געהט דורך ה' פישמאנס פארשלאג און ס'ווערט ארייגעטראגען אין בודזשעט א סומע 2700 זל. פאר די דריי איינשרייבונגען אין גאלדענעם בוך פון קרן קימת צו פעראייביגען פוילענס אויפלעבונג.

וואס שייך דעם שוהל-בודזשעט ווערט אייגשטימיג אנגענומען עס איבערצוגעבען א ספעציעלע קאמיסיע.

ס'ווערט דאן איינשטימיג אנגענומען ארייינצושטעלען א סובסידיע פון 3000 זל. אלס ענטשעדיגונג פאר געליטענע קצבים. אויף דער פראגע פון ה' אייזמאן פאר וואס מ'לאזט נישט שחט'ען די נייע שוחטים, ערקלערט פרנס שמשון גוטמאן, אז דאס איז דערפאר, וואס די גמינע האט נישט אויסגעצאהלט די קצבים די סובסידיעס פון די פריהערדיגע יאהרען. אויף 6000 זל. האט די גמינע קוים אויסגעצאהלט 1800 זל. ס'קומט אלזא צו 4200 זל. ער פאדערט אויף די גמינע זאל דעם חוב ערלעדיגען וועט דאן אלץ זיין אין ארדנונג.

פרנס איידעלבוים שטעלט זיך אב לענגער וועגען דעם קצבים-סובסידיעס. ער קומט צום אויספיהר, אז אויב מ'וויל ברענגען די שחיטה אין ארדנונג מוז מען די קצבים זייערע סובווענצען אויסצאהלען.

דער ראט נעמט אן דעם ענין צו ערלעדיגען דורך ארייינשטעלען א גרעסערע סומע אין דער פאזיציע פון „ניעפזשעוויזיאלניך ווידאטקוו".

אויף דער בריפליכער ווענדונג פון דער גמילת חסד-קאסע אויף סקארישאווער גאס, אז דער ראט זאל פאר איהר בעשטימען א סובסידיע, ווערט דער פונקט ארויפגענומען אויף דער טאג-ארדנונג און פרנס ווייסבלום בעגרינדעט די נויטיגקייט פון דער סובסידיע און פערלאנגט 2000 זל. ה' לעשטש איז דערפאר, אז ביידע גמילות חסדים-קאסעס: פון דער גמינע און סקארישעווער גאס זאלען זיך צוזאמענגיסען. פרנס א' שמואל קארמאן זאגט, אז נישט יעדער וויל נעמען אין גמינע צוליב בושה. אויסער דעם עקזיסטירט יענע גמ"ח-קאסע פריהער פון די גמ"ח-קאסע ביי דער גמינע. פרנס ראזענבוים קריטיקירט דעם סיסטעם פון דער גמינע-קאסע און לויבט די ג"ח-קאסע פון די סקארישאווער גאס. צום סוף ווערט איינשטימיג אנגענומען צו געבען א סובסידיע פון 2000 זל.

וועגען דער פענסיע פאר ה'ר קעסטענבערג.

צווישען די פריע פארשלאגען ווערט פארגעלייגט א אינטערפעלאציע פון דער ארטאדאקסישער פראקציע, וועלכע פאדערט צו רעדוצירען די פענסיע פון קויפער רב. ה"ה אייזמאן און גאסטינסקי פערלאנגען צו דערלעגען דעם קויפער רב אויף דער פענסיע א סומע פון 600 זל. א יאהר, מיט'ן מאטיוו, וואס ער האט די השגחה איבער כשרות און שחיטה.

ה' פישמאן איז געגען הוספה און לעגט פאר, ער זאל בעקומען א 13-טע פענסיע ווי אלע גמינע בעאמטע און אויב מ'רעדט וועגען דערלעגען דארפט מען ז'עם עלטסטען מורה הוראה ר' מענדיל קעסטענבערג אוודאי דערלעגען, וועלכער היט נישט ווייניגער אב דאס כשרות ווי דער קויפער רב.

ה' גאסטינסקי ערקלערט, אז דעריבער וואס מורה הוראה ר' מענדעל קעסטענבערג איז וועגען דער גמינע און געהער נישט צום ראבינאט ברויך מען איהם נישט דערלעגען.

ה' איידעלבוים פאדערט צו דערלעגען אויף די פענסיע פון מ"ה ר' מענדעל קעסטענבערג און אויך ארייינשטעלען אין בודזשעט דעם הר' יהיאל קעסטענבערג. ס'האט שוין גענוג געלד אבגעקאסט, און אויב מ'האלט עמיצען צו דערלעגען זאל מען אלע רבנים געבען אנ'הוספה און זיי שטעלען גלייך יעדען צו 4800 זל. א יאהר.

11 שטימען זענען דערפאר אז מ'דארף דעם קויפער רב געבען אנ'הוספה און דער פארשלאג געהט דורך. בנוגע דעם פארשלאג פון די ה"ה פישמאן און איידעלבוים צו דערלעגען אויך דעם מ"ה ר' מענדעל קעסטענבערג די זעלבע 600 זל. ווי אויך ארייינצושטעלען הר' יחיאל קעסטענבערג אין בודזשעט, פערלאנגט דער פרעזעס ה' פרענקעל זייערע פארשלאגן אויפצושרייבען און זיי דערלאנגען דעם פרעזידיום.

צוליב דער שפעטער שעה ווערט בעשלאסען אבצולעגען די זיצונג אויף א אנדערש מאהל, ווען מ'וועט צוזאמען מיט דער פאלקס שולע און תלמוד-תורה אויך בעטראכט ווערען די פארשלאגען פון די פרנסים פישמאן און איידעלבוים, וועגען דער הוספה פאר מ"ה ר' מענדיל קעסטענבערג און אודות די פענסיע פאר הר' יחיאל קעסטענבערג.

פון אונזער גימנאזיע
„פשיאטשול וויעדזי".

א דאנק די געהעריגע און רוטינירטע לייטונג איז דער צושטאנד פון אונזער יודישע גימנאזיע זעהר א גוטע אין אלע הינזיכטען. נישט רעדענדיג שוין פון פעדאגאגישען מצב, וועלכער שטעלט זיך פאר לויט דעם אויסגאנג פון די וויזיטאציע זעהר גוט, קאנען מיר מיט שטאלץ קאנסטאטירען, אז ענדליך האט אונזער שטאדט ערווארבען א לעהר-אנשטאלט, וועלכער גיט די יוגענד אנ'עכט נאציאנאלע ערציהונג דער דירעקטאר אינז. א. רופאק און די לעהרער טוהען אלץ, אז דאס צוקונפטיגע דור זאל בעשטעהן פון שטאלצע אידען, וועלכע וועלען זיין מוטיגע קעמפער אין אונזער רענעסאנס בעוועגונג. אויסער די יודאיסטישע למודים בילדען די שילער אין דער גימנאזיע העברעאישע קרייזען און זאמלען אויף קרן קימת-לישראל. א עכט פערגעניגען האט אונז בעשאפען די לעצטע פורים-פארשטעלונג, וועלכע איז איינגעארדענט געווארען דורך די גימנאזיע היינטיגען זונטאג דעם 7 ד. מ. אין „ראזמאיטאששטשי".

שוין דער פאקט, אז מיר האבען געהאט די מעגליכקייט צוהערען א לעבעדיג העברעאיש ווארט פון די טעאטער ביהנע רעדט פאר זיך אליין. נישט וויכטיג איז, וואס א שילערין פון 7-טע קלאס (מ. פרענקעל) האט בעוויזען איהרע געדאנקען ארויסצודריקען אויף דעם כאביר, וויכטיג איז, אז איהרע געדאנקען האבען א נאציאנאלע ווענדונג, אז דער נאציאנאלער שטאלץ אקופירט די פסיכאלאגיע פון אידישע

ארקעסטער-רינג

פון „ברית-טרומפעלדאר"

אונטערן פראטעקטאראט פון די ה"ה:

דיר. אינזש. רוסאק, י. פרענקעל, י. לעשטש.

פרוי ד"ר לעווין ענטפערט מיט 10 ז. רופט ארויס: דיר קאדישעוויטש לוב, 11, לעווין פל. יאג.

מתתיהו שאפיר ענטפערט מיט 10 זל. רופט ארויס: שטערנפעלד איזידאר נאוואגר. פעטער איגנאש לובל. 25, גאלדבערג העניעק לובל. 13, פריד שמעון רוויינסקי 14, ראזענבערג חיים זגאדנא 5.

מאיר גראנעק ענטפערט מיט 10 זל. רופט ארויס: י. ווינאווער מאריאצקא 26, יצחק גרין מאריאצקא 4, יוסף בירענבוים לוב. 30, יוסף אקערמאן לוב. 34, יחיאל גוטמאן לוב. 36. שלמה גוטמאן וואנזקא 7.

אלימלך פישמאן ענטפערט מיט 7 זל. רופט ארויס: ישעי' אייגער זגאדנא 5 אברהם ברעסלאוער לוב. 30, יעקב זוויקעלסקי לוב. 71.

פירמע גלינסיעוויטש—פרידמאן ענטפערט מיט 5 זל. רופט ארויס: קדיש העלצמאן ווארש. 21. אלימלך פישמאן רוויינסקי 9. לייבל בירענבוים ווארש. 21, ברידער פרידמאן קילינסקי 9, אברהם מאנדעלקארן ווארש. 12.

הערמאן גרינבוים ענטפערט מיט 5 זל. רופט ארויס: העניק וואסער לוב. 12, מאקס טייטעלבוים לוב. 25. זעגאן טייטעלבוים לובל. 20. רעגינא קרייגער לוב 34, אלעק. פרזשעדבאוועק ווארש. 8.

ישראל יצחק קלעפפיש ענטפערט מיט 5 זל. רופט ארויס: לאנגער יונה לובל. 11. פנחס מארגוליס מלעטשנא 4. עקיבה רובינשטיין רוויינסקא 15.

יהודה קויפמאן ענטפערט מיט 5 זל. רופט ארויס: פראפ. הורוויץ מאריאצקא 4, משה האמערשטיין פילס. 16.

מ. בירענבוים ענטפערט מיט 5 זל.

יעקב שלימער ענטפערט מיט 5 זל. רופט ארויס: נחום ויידמאן פל. יאגעל. 14. מאלא בארענשטיין לוב. 25, סאבינא גאלדבערג וואל 31, חיים צוקער דלוגא 3. זילבערמאן איתמר וואהל 29.

יעקב קאמפעל ענטפערט מיט 3 זל. רופט ארויס: מאטיל הורוויץ לוב. 5 נתן קאפלאן לובל. 32.

קאפעל סעלדמאן ענטפערט מיט 3 זל. רופט ארויס: ישראל גאלדבערג לוב. 26. אביש הימעלפארב לוב, 26, העניעק פירשטענבערג קאזיעניצקא 4. מענדיל ראזענבוים וויטאלדא 9. שמואל גארפינקעל פאקסאלנא 36, משה ראזען סקארש. 41.

ישעי' ניימאן ענטפערט מיט 2 זל. רופט ארויס: זעלינ גאלדבערג וואהל 3

מרדכי פינעס ענטפערט מיט 2 זל.

שילערין.

אויסגעפיהרט איז געווארען דאס פעצענישע בילד אין 2 אקטען פון אליעזר גאלדבערג: „חנה הקטנה". די רעזשי (פרופ. פ. וואַרטסמאן) האט די אויספיהרונג געווידמעט אונגעוויינליכע מיה און עסטעטישען געשמאק. כדי די פארשטעלונג זאל ארויסקומען אזוי ווי מיר האבען זי געזעהען. דאס געזאנג (די ווערטער פערפאסט דורך פרופ. פ. וואַרטסמאן) אויסגעפיהרט דורך דעם שילער-כאר איף 3 שטימען איז אויסגעפאלען זעהר גוט און הארמאניש.

די קאסטיומען וועלכע זענען געוועזען קאמפאנירט דורך פרוי. פריילין פ. פרענקעל און פרוי פראפ. פ. הורוויץ, זענען געוועזען אין א שעהנעם אוראלטער-יקואטישען סטיל. די בעזונדערע בילדער און די טענץ פון די רויטע אידעלעך און טענצערין צוזאמענגעשטעלט דורך די אויבענדערמאנטע פרויען-פראפעסארין זענען אויסגעפאלען מעהר ווי אימפאזאנט.

און יעצט די אויספיהרונג. עס האט זיך ווירקליך פערגעסען, אז מיר האבען פאר זיך איף די בינע שילער פון די גימנאזיע; עס האט זיך געהאט דעם איינדרוק, אז עס גאסטראלירען פאר אונז רוטינירטע אקטיארען, וועלכע זענען דורכגענומען מיט זייערע ראלען און בעגייסטערט פון ווארט און אינהאלט.

ווען מיר וועלען דערצו צוגעבען דאס קלינגענדע העברעאישע ווארט, וועלען מיר פערשטעהען, פאר וואס זענען מיר ארויסגעגאנגען פון טעאטער מיט אזא גוט און גרינג געפיהל.

א פאטער.

געוועהלט א נייע פערוואלטונג אין „עזרה".

אין פערגאנגענעם שבת-צו-נאכט'ס איז ענדליך צושטאנדגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון געזעלשאפט „עזרה". ס'איז געווארען געוועהלט א פערוואלטונג וועלכע האט זיך שוין קאנסטיטואירט נעמליך:

פרעזעס ה' אדלער איתמר, וויצע פרעזעסען: לעווי ד"ד, וויינטרויב ה. סעקרעטארען: ד"ר שענדעראוויטש ג., גרין איטשע, קאסירער נירענבערג מ. י.

פערוואלטערס: פישמאן י. (רינעק 7) פרוי טייטעלבוים חנה, פערוו. מיטגלידער: הירשע-הארן ה., ראטבלאט אייזיק, וויספוס אברהמ'טשע, ניימאן ברוך (ב"ן), פרענקעל לייזער, פרידמאן משה אהרן, הירשבערג משה. שיינפעלד שלום אייזיק, מארגען פסח, שאפיר יעקל.

די נייע פערוואלטונג איז שוין צוגעטרעטען א דורכצופיהרען די פסח אקציע.

א שעהנער טהאט

ס'איז ווערט צו פערצייכענען דעם שעהנעם טהאט, וואס צוויי ראדאמער פרויען האבען אויסגעפיהרט. ארויסהעלפענדיג א גאנצע פאמיליע אין איהר שווערען גורל.

שוין דריי יאהר האט די היגע ארימע פרוי, א געוויסע געליע ווינאגראד צו פאהרען מיט איהרע דריי קליינע קינדער צו איהר מאן קיין בראזיליען. יעדען טאג איז געוועזען פאר איהר א יאהר. און ביים מאן — אזוי ווי ער האט אן איהר פערגעסען. די ארימע אומגליקליכע פרוי האט זיך געשטעלט צו די שווערסטע פיזישע ארבייטען אום צו קאנען מפרנס זיין איהרע קליינע קינדער. ענדליך איז איהר געבעטע געהערט געווארען און די פרוי האט בעקומען די טעג א שיפס-קארטע פון איהר מאן, זי זאל קומען מיט די קינדער קיין בראזיליען. א ליכטיגער שטראהל האט אויפגעשיינט. אבער ער האט גענומען אונטערגעהן, ביז די שיף ברויך די פרוי האבען קארג און גענוי 250 זל. און דא האט זי נישט א גראשען. די שיפס-קארטע נעהמט א לאדע טאג אויס און נאך ווייניג דאס שרייבט מען די פרוי פון בראזיליען, אויב זי וועט נישט בעוויזען צו קומען צו דער צייט, וועט זי שוין מעהר קיין שיפס-קארטע נישט ערהאלטען און איהר מאן וועט דערוייל חתונה האבען מיט א צווייטער און זי וועט בלייבען אן עגונה.

די פערצווייפלונג פון דער ארימער פרוי איז זעהר גרויס. זי שלאגט אן די פהירען ביי רבנים, כלל-טהוער און גבירישע הייזער, קיינער הערט איהר אבער נישט. ענדליך האט זי זיך געווענדעט צו דער היגער חשוב'ער פרוי מ. לאסטמאן. וועלכע האט שוין די אומגליקליכע פרוי נישט אוועקגעלאזט און מיט א מוטערליכע ווארימע בעציהונג גענומען זיך פעראינטערעסירען אום צוגעפינען א אויסוועג צו דער הילפסלאזער לאגע פון דער פרוי. פרוי לאסטמאן האט זיך פערשטענדיגט מיט דער ווערטהע פרוי ר. דאנציגער און נאך זייער אינטערווענץ אין גמינע האבען זיי אויסגעווירקט. אז די עלענדע פרוי האט בעקומען פון גמינע 250 זל. מיט א בריעף צו דער עמיגראציע-געזעלשאפט „היאס" אין ווארשא. וועלכע האט די פרוי מיט די קינדער בעזארגט אויף איהר חשבון מיט האטעל און עסען אין ווארשא.

די צוויי ראדאמער חשוב'ע פרויען האבען באמת געטוהן א גרויסע זאך דערמיט, וואס זיי האבען נישט גערוהט ביז זיי האבען בשלימות און ענדגילטיג אויסגעפיהרט זייער שעהנעם טהאט.

דאנקזאגונג.

צוריקקומענדיג אהיים נאך די שלושים פון דער פטירה פון אונזער אונפערגעסליכער פרוי און מוטער

מרים ז"ל

האלטען מיר פאר אונזער הייליגען חוב און פאר א גייסטיג בעדערפניש אויסצודריקען אונזערען פון טיעפסטען הערצען פליסענדען דאנק די אלע אונזערע גוטע פריינד, חברים און בעקאנטע ווי אויך דער צענטראלער און ארטיגער ציוניסטישער ארגאניזאציע מיט זייערע רעסארטען קרן קימת, קרן היסוד, מסדה, אויך די ארטיגע געזעלשאפטליכע אנשטאלטען ווי דעם וועכנערין-פעראיין, בית יתומים, גימנאזיום „הובבי דעת", כנסת ישראל, רעדאקציע „ראדאמער לעבען" און אנדערע פאר דעם טיעפען מיטגעפיהל, וועלכען זיי האבען ארויסגעוויזען הן אין ווארט הן אין שריפט הן אין טאט. א בעזונדערן דאנק אונזערען טרייען פריינד זון חבר ה' יחיאל פרענקעל. פרעזעס פון קהלה-ראט און ציונ. ארגאניזאציע, אויך די פריינדינען מלכה ראזענבערג און גניא בירנבוים פאר זייער פערזענליך ערשיינען ספעציעל צו דער בעערדיגונג פון דער טייערער נפטרת. ואחרון אחרון הביב, דאס זענען די תינוקות של בית רבן מיינע הייס געליעבטע שילערינס און שילער, וועלכע האבען הויך טרייסט ווערטער א יך געשפענדעט זייערע פון מונד אבגעשפארטע גראשענס לזכרון הנפטרת, זאל זיי גאט אבהיטען פון אזא צער.

די טיעפטרויערענדע

פלטי און יהודה רויקזבליט.

עפענטליכ'

אין צוזאמענהאנג מיט'ן א
מום. 69. וואו עס ווערט שטארק
שניידערס בכלל און די ראדאמער
שארפסטען פראטעסט.

די סבה פון אונזער פראטעס
ה' יאושזאהן, וועלכער האט זיך
א איילצעלנעם פערזאהן. צו פערס
ידישען שניידערטום אין פוילען
פון די ראדאמער יודישע שניידערו
אין צו בעליידיגען.

ה' יאושזאהן האט זיך גע
דערס מיט די אונערהערטע, סקא
מאראליש-פערגרעבטע שניידער-יונ
ה' יאושזאהן האט זיך גענומען או
ווען ס'ווערט אזוי פיעל פראפאגירו
פערהערליכט און מען אידעאליזירו
דיג איהם אלס קלאסישער ביישפי
יודישער בעפעלקערונג; אין א ציי
יודישען פראדוקטיווען עלעמענט,
צו רעדען אין זיין נאמען—אין א
יאושזאהן נעמען אויף זיך די דרי
גענען א גאנצען כלל, וועלכער אין
מיגיע כפם. צי דענקט דער ה' יאו
צו ווערען דער וועג-ווייזער און ער
מיר לעבען אין א תקופה מיט 50
אין געווארען איגנארירט אויף שריי
שווזענר", וועלכע האבען דעם יודי
כעפרא דארעא און בעקוקט אויף א
ה' יאושזאהן, אז מיר לעבען אין י
פשוט'ע, אבער עהרליכע בעל מלאכ
און דער נאמען שניידער-יונג האט
די יחסנים און גדולים?

ארויפווארפען שמוץ אויף אונ
די אויפגאבע פון א יודישען זשורנ
געקרוינט מיט'ן נאמען שרייבער. ד
פיהלט זיך נישט מאראליש-פערגנ
וואו האט ה' יאושזאהן קענען גנל
„עם-הארצישע, מאראליש - פערגר
יאושזאהן האט געוואלט זיין אנאמי
איהר פריהער געברויכט זיך איבע
טענאטארען, ליטעראטען, זשורנאלי
עסקנים אין ווארשא ווער די ראדא
דערצעהלט ווי די דאזיגע „שניידע
סען אופן דאס יודישע געזעלשאפט
א פערדינטפולע לייסטונגען אט די
נען אויף די געביעטען פון ווירטש
קייט און מיט וואס פאר א מסירות
„שניידער-יונגען" קעמפפען פאר א
כולאטען אין פערשידענע אינסטיטו
פרעגט איירע קאלעגען
זיי בעגעגענען אזא ווארימען קבלת
נישט ביי די דאזיגע „שניידער-יונג
פוילישען יודענטום, ווי אזוי ציי
„שניידער-יונגען" זענען זיך מקרב
זייענדיג זיך אין זייערע אייגענע
ווען איהר. ה' יאושזאהן, ניצט איין

ער פראטעסט.

טיקעל פון ה' ב. יאושזאהן אין „היינט"
אנגעגרייפט דעם כבוד פון אלע יודישע
בפרט, ווילען מיר דא ארויסטראגען אונזער

סט איז דער אונטאקטישער ארויסטריט פון
ערלויבט, קריטיקירענדיג די האנדלונג פון
שען און אריינציהען דעם כלל און גאנצען
און אמפעהרסטען געציעלט אויפ'ן אדרעס
מיט דער שטרעבונג זיי צו דערנידעריגען

זיך ערלויבט אנצורופען די יודישע שניי-
ראליעזע ארויסדרוקען ווי „עם-הארצישע,
נען". מיר שטוינען פשוט פון וואנען צום
א געוואגטקייט אין דער היינטיגער צייט,
די אידעע פון פראדוקטיוויזאציע און מען
דעם יודישען ארבייט'ס-מענש. אנגעבענ-
על פאר אלע אנדערע טהיילען פון דער
ווען אלץ וויל געניסען פון כבוד פון
שטרעבענדיג איהם צו רעפרעזענטירען און
א צייט זאל זיך אזא איינער ווי ה'
יסטקייט אויף אזא חוצפה'דיגען ארויסטריט
זיך ספרנס עהרליך און געוויסענהאפטיג
שזאהן, וועלכער פרעטענדירט מכלומר'שט
ציהער פון דער יודישער געזעלשאפט. אז
אהר צוריק, מען דער יודישער בעל-מלאכה
און טריט פון די „איבערשטע צעהן
ווען ארבייט'ס-מענש אזוי מבטל געמאכט
יהם פון אויבען אראב? צי דענקט דער
ענע פינסטערע צייטען, ווען מיר יודישע
ות זענען געווען צו-שאנד און צו שפאט
געמאכט אנגעפעקט אין די קרייזען פון

שולדיגע מענשען, דאס איז געוויס נישט
אליסט. דערצו דארף מען נישט זיין
אס קאן בעווייזען יעדער איינער. וואס
וואוטליך פאר זיין ווארט אדער שריפט.
רענט, אז די ראדאמער שניידערס זענען
בטע שניידער-יונגען"? אויב איהר ה'
פריכטיגער און אביעקטיווער שופט, האט
ארמירען ביי די יודישע דעפוטאטען,
סטען און פערשידענע אנדערע גרויסע
נער שניידערס זענען. זיי האלטען איין
יונגען" ענטוויקלען אויף א מוסטערהאפ-
ליכע לעבען דא אויפ'ן ארט און וואס פאר
„שניידער יונגען" האבען צו פערצייכנ-
פטליכער ארגאניזאציע, קולטור-טהעטיג-
פש'דיגע אפפערוויליגקייט די ראדאמער
יע יודישע געדרכטע, דעמאקראטישע פאס-
יעס, ארגאניזאציעס, פעראיינען און אפטן.
יבער'ס און שרייבערינס ביי וועמען נאך
קבלת-פנים, ווען זיי קומען קיין ראדאם, אויב
ן". פרעגט די חשוב'סטע פיהרער פון
יע דער אקציע לטובת הכלל. אט די זעלביגע
אין געהען פשוט אויף קידוש השם, מפקיר
מ' גרויסליכע אינטערעסען. אין דער צייט
אין אייער בעקוועמען רעדאקציע-קאבי-

נעט און פלאנצט איירע „העהליכע" בלימעלען, מיט וועלכע איהר ווילט
אויסציערן די „עם הארצישע, מאראליש-פערגרעבטע שניידער-יונגען", אין דער
זעלבער צייט גיבען אהער אט די „שניידער-יונגען" זייערע בעסטע כחות און
שלעפען זיך אויף די וועגען, אויף שנייען און קעלטען, אויף רעגענס און
היצען, נישט פאר זיך, נאר פאר'ן נוצען און פאר דער טובה פון יודישען כלל.

לאמיר זיך אפילו אבשטעלען אויפ'ן ענין גופא. אפשר האט זיך אין
ה' יאושזאהן אנגעצינדען אזא כעס און שנאה צום יודישען שניידער בלויז
דערפאר, וואס אויך ער האט די „חוצפה" צו קויפען זיך א הויז אויב ער
וויינט אזוי אויפ'ן ירידה-שטאנד פון חסידישען אדעל, טא וואו זענען די הונ-
דערטער ארימע בעלי-מלאכות. וואס זענען עקסמיסירט און ארויסגעווארפען
געווארען פון הויז-בעזיצערס שעהנע יודען? צי האט ה' יאושזאהן כאטש
איינמאהל א קרעכץ געטיהן איבער די דאזיגע ארויסגעווארפענע, צובראכענע
און רואינירטע יודישע פאלק'ס-מאסען?

מיר טראגען ארויס, צוליב'ן ברוטאלען ארויסטריט פון ה' ב. יאושזאהן,
אויף אונזער חשבון, דעם שארפסטען פראטעסט און מיר פאדערן-אויף קודם-
כל אין דער ערשטער רייה, אלע יודישע שניידער-מייסטער'ס אין ווארשא
און דעם גאנצען יודישען האנדווערקערטום אין פוילען, צו סאלידאריזירען
זיך מיט אונז און צום שארפסטען טאדלען דעם אונפערצייהליכן שאנד-פלעק וואס
איז אויף אונז אלעמען ארויפגעווארפען געווארען פון א בטלנ'ישען און מיט
שנאה און האס דורכגעזאפטען יודישען שרייבער צו אונז יודישע בעל-מלאכות.

פראפעסיאנעלער שניידער-פעראיין

רויה-שטאף-קאאפעראטיוו „סורוויס"

„געגענזייטיגע הילף" ביים שניידער-מייסטער-פעראיין

אין ראדאם.

105.07

אויפקלערונג.

צוליב די שארפע אנפאלען פון „היינט" געגען מיין פערזאן, אז איך
האב געוואלט אהן א שום פארוואס עקסמיטירען דעם לאקאטאר מרגלית אין
ווארשא, בין איך געצוואונגען אויפצוקלערען דעם ריכטיגען לויף פון דעם
גאנצען סקאנדאל.

קודם-כל שטעל איך פעסט, אז דער לאקאטאר מרגלית האט מיר קיינ-
מאהל נישט פארגעלעגט קיין 1000 דאלאר, ווי ער האט געשריבען און איך
האב אפילו קיינמאהל ניט בדעה געהאט אזעלכעס צו פערלאנגען. פערקעהרט,
בכדי דורכצוקומען בשיב האב איך איהם פארגעשלאגען צוויי ברירות, נעמליך
אדער ער זאל אנשטאט די 4 צימערן, וועלכע ער פערנעמט, זיך איבערציהען
אין אן אנדערע וואהנונג פון מיין הויז, א לאקאל פון 3 צימערן. אדער אויב
ער וויל דא נישט וואהנען, קאן ער די ניי-בעקומענע וואהנונג אבטרעטען א
צווייטען און דאס גאנצע אבטרעט-געלד נעמען פאר זיך. פון וועלכען איך
וויל נישט נהנה זיין אפילו א פרוטה.

פאר וואס איך האב געוואלט איהם געבען א קלענערע וואהנונג איז די
סבה, וואס ער האט שטענדיג געמאכט די גרעסטע שוועריגקייטען ביים צאה-
לען דאס דירה-געלד. דער ה' מרגלית איז דער אייגציגער לאקאטאר פון מיין
הויז, וועלכער האט אויסגעמיטען צו באהלען דירה-געלד פון יאהר 1917, זייט
איך האב דאס הויז געקויפט. זיין איגנארירענדע בעציהונג און חוזק-מאכען
צו מיר איז איבערגעגאנגען אלע גרעניצען. ער איז געווען דער איינציגער
אין גאנצען הויז, מיט וועמען איך האב זיך געמוזט כסדר פראצעסירען. איך
האב דורך אלע אופנים געוואלט מיט איהם דורכקומען אויף א פרידליכען
וועג, אבער ער האט דערצו נישט דערלאזט.

אלס עדות, וועלכע קאנען בעשטעטיגען, אז איך האב איהם געוואלט
אנטקעגען קומען, געבענדיג איהם די בעקוועמסטע מעגליכקייטען און ברירות
אז ס'זאל נישט קומען צו קיין עפענטליכען סקאנדאל — דאס אלץ צו בעווייזען
קאן איך דורך פאלגענדע ראדאמער יודישע בירגער: יהושע שטיינמאן,
הירש מרדכי דאנציגער, בן-ציון מינצבערג און דעם פרעזעס פון דער היגער
גמינע-פערוואלטונג ה' י. קעניגסבערג.

יעקב האלז ראדאם.

106.08

פּראַכטיגע חעמישע פאַרבערײַ און פּראַניא

O. R. HEMPEL

w Radomiu

עקזיסטירט פון יאָהר 1880 אויף דער ✱לטער שטאָדט 5 טעלעפ. 521

פיליעס: אויף זשעראָמסקי 37, טעלעפאָן 520 (לובלינער)
אַלטע-שטאָדט 2 טעלעפ. 521

עמפּפעהלט זיך דער געעהרטער — קליענטעלע — אויפ׳ן פריהלינג׳ס - סעזאָהן.

סאָלידע און פּינקטליכע אַרבײַט, צוגענגליכע פּרײַזען.

פון דער געזעלשאַפט „מנחמי-אבלים״.

פורים דען 26/III איז אויף די היגע גאַסען פאַרגעקומען א צייכען-פערקויף לטובת דער א. ד. געזעלשאַפט.

אין דעם צייכען - פערקויף האָבען גענומען אַנטייל פאָלגענדע פאַרלעך:

ה״ה: ראָפּאָפּאָרט, ראָזענבוים. פ״פ: גאָלדדאַסער. נייהויז.
„ גוטמאַן, מאַנדעלמאַן, „ קאָפּערמאַסער, האָניגמאַן
פ״פ: הערבער און ה׳ ווײַדמאַן. פ״פ: הערבער און ת׳ ראַחסקי,
„ ציטרינאָװיטש. מאַרקעוויטש. ברידער און שוועסטער פישמאַן
„ ווײַדמאַן זאָמער. פ״פ: פרידמאַן, יאַדקעוויטש.
ה״ה: הײַגענבערג. „ פלאַמענבוים,
פ״פ: קאַרמאַן, שנײַדערמאַן, „ שטערנליכט, גאָלדפײַן,
ה״ה: פלאַמענבוים, הערבער. פ״ח איז געװאָרען געזאַמעלט 90 גר, 291 זל.

די פערוו. דריקט אויס איהר טיפסטען דאַנק די אַלע פאָרלעך, וועלכע האָבען גענומען אַנטייל אין א. ד. צייכען-פערקויף, און פערהאָפט, דאָס אויך ווײַטער וועלען זיי וויסען ווי געהעריג אָבצושאַצען די וויכטיגקייט

פון דער געזעלשאַפט „מנחמי אבלים״.

בעסאַנטמאַכונג.

איך מאַך בעקאַנט די ראַדאָמער יודישע בעפעלקערונג, דאָס אין מיין געשעפט וועט מען בעקומען אזוי ווי אַלע יאָהר אויך אויף דעם קינפטיגען פסח מצות, פערפעל ווי אויך מצה-מעהל אין זעקעלעך פיין נעפאַקט און פלאָמבירט פון די בעסטע מעכאַנישע מצות פון מ. בליימאַן און זוהן אויף פאַבריטשנע פרייזען.

איך פערהאָף דאָס די געעהרטע קליענטעלע וועט מיר שענקען זייער צוטרוי.

מיט בעשטעלונגען קאָן מען זיך ווענדען פון זונטאג דעם 7/4 יעדען טאָג ביי מיר אין געשעפט לובלינער 3 אין פראָנט.

בעמערקונג: פאַר צוקער און מאָגען-ליידענדע פערשידענע געבעקסען.

מיט אכטונג

אבא האר ראדאָם
לובלינער 3

די נײַע פאַראַחע פאַרבערײַ און חעמישע פּראַלניא
פון י. ציכנער

נעמט אָן צו פאַרבען, צו וואַשען און צו פוצען אויף א חעמישען אופן מענער און דאַמען-גאַרדעראָבעס ווי אויך גאַרנישירען, קאָסטיומען, פּאַלטענס, קליידער, בלוזקעס ווי אויך אלערליי פוטערוואַרג דאָס אַלעס ווערט אויסגעפיהרט פּינקטליך, סאָליד און ביי צוגענגליכע פרייזען.

י. ציכנער
ראדאם, שפּאַציער-גאַס 21

Od wielu lat już istniejące

Biuro Próśb TŁOMACZEŃ i PRZEPISYWAŃ
p. f. „PROLITEX"

RADOM, WAŁOWA 5, oficyna I-e piętro.

USKUTECZNIA

Podania, skargi, opozycje, apelacje w sprawach cywilnych, karnych, wojskowych i paszportowych oraz **rekursy do wszystkich urzędów państwowych i administracyjnych**
KORESPONDENCJA HANDLOWA
Umowy i punkt. przedrejentalne

דאנקזאגונג.

מיר דריקען אויס אונזער דאַנק די פערוואַלטונג פון האַנדווערקער-קלוב און בעזונדער די ה״ה: ג. לעווין און דיר. קאָסאָי פאַר זייער מיטהילף און אָבגעבען דעם זאַהל זונטאָג דעם 24/3 אויף די טרויער-אַקאַדעמיע פון יוסף טרומפּעלדור. הייפּסזעכליך דאַנקען מיר דעם ה׳ מאַג. סאָלבע, פאַר זיין אינהאַלטסרייכען רעפעראַט איבער דעם לעבען פון יוסף טרומפּעלדור און זיינע חברים.

די קולטור-קאָמיסיע פון רעוויזיאָניסטישען
יוגענד-פערבאַנד מנורה אין ראדאָם

בעקאַנטמאַכונג.

מיר האָבען דעם כבוד בעקאַנט צו מאַכען דאָס אונזער פוטער-געשעפט

י. מ. הערבער און זוהנע
ראדאָם, לובלינער 14 (פראָנט)

בעזיצט צום זומער-סעזאָן א גרויסען אויסוואַל פון פערשידענע לעטני פוטערס ווי:

קרעטען און ליסען, מענער קינדער-היטען
ווי אויך פערשידענע אינלענדישע און אויסלענדישע גומי-מאַנטלען
צו מעסיגע פרייזען.

ענטשולדיגונג

איך ענטשולדיג זיך פאַר׳ן פּראָפעסיאָנעלען קלאַסען-פעראיין פון לעדער-אַרבעטער אין ראדאָם. פאַר געבען א פּאַטש א לעדער-אַרבעטער אין א אויפגערעגטען צושטאַנד. איך פערזיכער, אז אזעלכעס וועט מעהר נישט געשעהן, אלס צייכען פון חרטה גיב איך 25 זל. פאַר׳ן פּראָפעסיאָנעלען קלאַסען פעראיין אין ראדאָם.

שמואל פינקעלשטיין.

Biuro Próśb p. f. EXPRESS

w RADOMIU, przy ul. Lubelskiej Nr. 27

Podaje do publicznej wiadomości, że Biuro załatwia wszelkiego rodzaju podania i odwołania do wszystkich władz państwowych i komunalnych korespondencją handlową krajową i zagraniczną, tłomaczenia z języków obcych, sporządzanie bilansów, budżetów, umowy i kontraktły a także przepisywanie na maszynie.

Przy biurze, które zostaje prowadzone pod kierownictwem sił rutynowanych i fachowych, otwarty został dział zleceń i informacji handl.

Ceny możliwie przystępne.

KINO „NOWE CZARY“ w RADOMIU.

פון מאנטאג דעם 15-טען קוויעטשען ה. י.

BURZA NAD AZJĄ

דער שטורעם איבער אזיען

פראכטפול פילם-שטיק. געניאלע רעזשי פון בעריהמטען רעזשיסער און ארטיסט **W. Pudowkin** דאס דאזיגע בילד האט געמאכט א אומגעהויערען רושם אין דער פילם-וועלט פון אייראפא און אמעריקא און געשאפען מיט זיך א עפאכע אין דער געשיכטע פון קינאמאטאגראפישער קונסט. נישט נאר קינא-ליבהאבער וועלען בעגייסטערט. נאר אפילו שונאים פון קינא וועלען ענטציקט צוליב דער ערציהעריש-בעלערענדיגער ווירקונג פון בילד.

ב"ה

קאמוניקאט 3 שבר

די חברה „שומרי שבת והדת“ אין ראדום מאכט בעקאנט די יורישע בעפעלקערונג, אז די פאלגענדע פסח'דיגע ארטיקלען און מצה-בעקערייען שטייען אונטער די השגחה פון **הרב ר' יחיאל קעסטענבערג** שליט"א אב"ד דפה והמו"ץ הראשי הר' **מענדל קעסטענבערג** שליט"א. על חג הפסח הבע"ל.

1) מצה-מעהל פון וואלצמיל ביי ה' נתן קורץ ושותפיו 9
2) מצה-בעקעריי פון ה' לייזער ראדאמסקי ושותפיו וואהל 31
3) מצה-בעקעריי פון ה' יעקב זילבערמאן „ מאריאצקע גורקע 4
4) מצה-בעקעריי פון ה' יעקב קליינמאן „ בוזניטשנא 15
5) מצה-בעקעריי פון ה' מרדכי קירשבערג „ רינעק 9
6) מצה-בעקעריי פון ה' מאטיל ראזענבערג „ שפיטאלנא 2
7) מצה-בעקעריי פון ה' אברהם פרידמאן „ קאזיעניצער 2
8) מצה-בעקעריי פון ה' הירשל מלינארסקי „ קלינסקא 21
9) מצה-בעקעריי פון ה' אברהם פרידמאן „ ווימאלדרא 8
10) מצה-בעקעריי פון פר' אסתר ווייצמאן ושותפה לובלינער 74
11) מצה-בעקעריי פון ה' לייבוש פאטאזשניק לובלינער 85.
12) בעקעריי פון צוקער-געבעקס ביי די שותפים [illegible] 16

פאר די מצה-בעקערייען און אנדערע פסח'דיגע ארטיקלען אהן הכשר מהרבנים הנ"ל זענען מיר נישט פעראנטווארטליך פאר' כשרות.

חברה „שומרי שבת והדת“ בראדום.

פראפ.

אלעקסאנדער קאנטאראוויטש
פידעל-קינסטלער

פראפ. פון ווילנער קאנסערוואטאריום. לייטער פון דער מוזיקאלישער אבטיילונג פון דער רעגירונג'ס ראדיא-סטאציע אין ווילנא און פיל-מאליגער סאליסט אין דער ווארשאווער פילהארמאניע.

האט זיך בעזעצט אין ראדאם און ערטיילט לעקציעס

פידעל-שפילען אויס'ן סיסטעם פון די פראפ. **פלעש** און **טיבא.**

אדרעס: ראדאם, דלוגא 11, פארטער, לינקס ביי זילבערשטיין

נעמט אן פון 11—12 פ. מ. נעמט אויך אן אנגאזשעמענט אויף קאנצערטען.

Każda kobieta powinna mieć starannie dobrane perfumy, których subtelna woń odpowiadać będzie jej urodzie - będzie tą urodę potęgować i stwarzać zainteresowanie i ogólną zazdrość.

Perfumy o cudnych i subtelnych zapachach dostać można w Składzie Aptecznym

F. Łagodzińskiego
w RADOMIU,
Plac 3-go Maja Nr. 1.

דער אמעריקאנער פרעזידענט

בעפאר זיין אוועקגעהן פון זיין אמט, האט פייערליך ערקלערט, אז נאר די

קאפעלושען מיט די פירמע **„אמעריקאו“**

זענען די בעסטע און די ביליגסטע,

קומט און איבערצייגט אייך די ריכטיגקייט פון די ווערטער.

מיט כבוד פירמע „AMERYCAN“

אינהאבער **ח. גוטמאן** ראדאם — לובלינער — 5.

עס איז נויטיג א לערן-יונגעל פון ערענפליכע עלטערן.

די דירעקציע פון גימנאזיום „פשיאטשול וויעדזי“
(מיט רעגירונגס-רעכט)

מאכט בעקאנט, אז די ביטעס פון ניי ארייננטרעטענדע שילער וועגען עקזאמענס, דורכגעפיהרט מיט'ן לעקציאנס-סיסטעם (במשך פון מאי-טערמין) אין אלע קלאסען, אויסער די VI און VIII, געהמט אן די קאנצעלאריע פון'ם גימנאזיום טעגליך אין די אמט-שעה'ן ביז דעם 12-טען מאי איינשליסליך.

דירעקטאר פון גימנאזיום
אינזשיניער רוסאק.

בעקאנטמאכונג.

איך האב דעם כבוד בעקאנט צו מאכען דאס ג. פובליקום אין ראדאם, אז איך בעזיץ דעם גרעסטען אויסוואהל פון די בעסטע און מאדערנסטע מוסטערען פון יאהר 1929,

צו מאהלען צימערען.

איך גיב אייך-אן אלערליי אלעינע און צו לאקירען קאך-געשיר, ווי אויך מאדערנע קעכלען. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט רעיעל און פינקטליך

ווענדט זיך צום **מאליער שטעלמאן**

געדענקט דעם אדרעס: וואלאווא 28, שטעלמאן.

Kino „CORSO“ Teatr

Od 8 kwietnia i dni następnych

Tajemniczy Obrońca

W roli głównej: *Harry Peel.*

Anons: Król Karnawału.

Kino „Nowe Czary“ Teatr

פון דינסטאג דעם 8 ד. מ. און ווייטער

DWA największe filmy sezonu

Przez piekło ku miłości

oraz (ARLEKINADA ŻYCIA)

SZAMPAN

z BETTY BALFOUR i WIWIAN GIBSON

Kino „ODEON“ Teatr

Od 8 KWIETNIA

Golgota Miłości

z uroczą Hr. Agnas Esterhazy i subtelnym Pawłem Heideman'em

Nad progr. **Wilcze Serce**

צו דער פערלאָבונג
פון גענ־א ראַכעם [קעלץ]
— מיט ה׳ —
מרדכי ווײנשטאָק באַרזענטין
ווינשען אַ הערצליכען מזל טוב
יעקב, יוסף און ישעי מאַשטענבערג
און פרויען.
קעלץ, דעם 9 אַפּריל 1929 י.

Z intencji zaręczyn przyjaciela
Mietka Wajnsztoka
z Bodzentyna z p. Genią
Rachemówną z Kielce
życzę im różowej przyszłości i harmonji dusz.
Kielce **Piniek Ajzenberg**

Koledze **M. Wajnsztok**
z intencji zaręczyn z p.
Genią Rachemówną
serdeczne życzenia składa
Kielce. **G. Tenenbaum**

Z intencji znręczyn kolegi
Mietka Wajnsztoka
z p. Genią Rachemówną
życzą dużo szczęścia i wiecznego zadowolenia.
H. Złoto z narzeczoną
Kielce

דאנקזאגונג.

אונזער הערצליכסטען דאנק — דעם זעהר געעהרטען ד״ר ע. מיטורסקי אייגענטימער פון קליניק אין וואַרשא (האָזשא 23) און זיין ג. פרוי פערוואַלטערין פון דעם קליניק, פאר זייער איבערגעגעבענער און מיהפולער ארבייט בשעת און נאָך דער געלונגענער אָפּעראַציע פון אונזער טער עדזשאַ. מיר ווינשען זיי שטענדיגען ערפאָלג אין זייער טעטיגקייט.

שמואל לעוואַרטאָוויצקי און פרוי
קעלץ, אַלטע-וואַרשאווער גאס 3.

פערזיכערן זיך דעם עגזיסטענץ
די — קאָן גאָר — אויטא-קורסען
KURSY SAMOCHODOWE
PRYLIŃSKIEGO
וואו ס׳ווערט דיר געזיכערט אַ אַפּיקעס
אין געגעבענעם וועגען אַ וואָהנונג
Warszawa, Al. Jerozolimsk. 27.

Z intencji zaręczyn
p. Frani Hochbaumówny
z p. E. Ickowiczem
serdeczne życzenia składają
Bronia Rutmanówna
Kielce Róża Strosberżanka

בעקאנטמאכונג.

איך האָב דעם כבוד בעקאַנט צומאַכען דאָס צום נייעם זימער סעזאָהן איז די פירמא „פּראַגרעס" ראַדאָב, רוזשינסקי 27
פערזעהן מיט אַ גרויסען און פערשידענאַרטיגען אויסוואַהל
פון מאַנשעסטער-קאַפּעלושען, קוואַליטעט ביליג
צוליב רעקלאַמע-צוועקען וועגען די פרייזן צוגענגליכע און לויט׳ן פאַבריקס-טאַריף
רוטמאן
ראַדאָם, רוזשינסקי 27.

די פערוואַלטונג פון דער בעז.
„לינת הצדק" אין קעלץ
דריקט אויס אַ הערצליכען דאנק
דער פערוואַלטונג פון דער
באַנק-דיסקאָנטאָווי אין קעלץ
פאַר די געשפענדעטע 50 זל. לטובת
די איינגעדערמאַנטע געזעלשאַפט.
ס׳איז ווינשענסווערט, אז אַלע אַנדערע
יודישע בענק אין קעלץ זאָלען נאָכ-
פאָלגען דעם ביישפּיל.
די פערוואַלטונג
פון „לינת הצדק"
אין קעלץ.

בעקאַ טמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער ג. קונדשאַפט פון ראַדאָם און אומגעגענד, דאָס מיין לאַנג-עקזיסטירענדע פירמע פון טוך און קאָרט
א. נ. פעלטי גאָלדפאַרב לובלינער 3
איז פערזעהן אויפ׳ן פריהלינג און זומער-סעזאָהן מיט פערשידענע סחורות
מעסיגע פרייזען, רעיעלע בעהאַנדלונג און גוטע בעדינגונגען
קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג פעלטי גאָלדפאַרב
ראַדאָם, לובלינער 3.

כשר לפסח! „GRONWIN" כשר לפסח!
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, דאָס אונזער פירמע „Gronwin"
אַלטע וואַרשאווער גאס 30 אין 2-ען הויף
איז פערזעהען מיט אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע
ווײנען און מעהדטו כשר לפסח
מעסיגע פרייזען :—: רעיעלע בעהאַנדלונג :—: גוטע בעדינגונגען
פירמא
„GRONWIN" מיט אכטונג
KIEL

OMEGA

Zegarek
na całe życie

do nabycia u przedstawiciela w firm.
SENDER KANAR
Kielce Duża 9.

F O R D

landoletki 7-mio osobowe
odpowiednie na taksówki
na składzie we firmie
„AUTOSERVICE"
— SP. z O. ODP. —
KATOWICE
ul. Damrota 2 tel. 292

די בעוויסטע לאַנג-יעהריג עגזיסטירענדע פירמע
ה. לאַנדאַו
וויאַלאַווע 35
מאַכט בעקאַנט דעם ג. ראַדאָמער פּובליקום,
אז זי איז פערזעהן מיט אַ גרויסען אויסוואַהל
יום-טוב׳דיגען שפּירט 96-ער 45%
ווי אויך פערשידענע סאָרטען
ווײנען און מעהדט
אַלץ צו ביליגע פרייזען
קומט און איבערצייגט אייך!

Rutynowany Buchalter
bil nsysta, prowadzący również księgowość kartotekową, korespondencję Polsko - Niemiecką zatrudniony obecnie w większym przedsiębiorstwie, chętnie zamieni posadę.
wiadom. ... Sz. Goldblita
KIEL... ...owska 8.

WODA BRZOZOWA DR. DRALLEGO
WYROBY
FABRYKI PERFUM
DRALLE'go
rozpowszechnione
na całej kuli ziemskiej.
MYDŁO TOALETOWE DRALLEGO
PERFUMY DRALLEGO
WODA KWIATOWA DRALLEGO
WODA KOLOŃSKA DRALLEGO
PERFUMY ILLUSION BEZALKOHOLU DRALLEGO

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC
Odbito we własnej drukarni, Radom Szwarlikowska 20.